

Martin Amis: Ajan suunta | Maailmankirjat

Ihailtu ja palkittu kirjailija Martin Amis on aiheuttanut hämmästyttäviä lausunnoillaan vanhusten eutanasian edistämiseksi, hän on jopa ehdottanut eräänlaisten [onnellisen kuoleman kampuksen perustamista](#). Tämä antaa aiheita palata Amisin *Ajan suunta* -romaniin, jossa lääkit myös laitettiin kuoleman asialle. Amis itse on julkisuudessa kertomut tästä kummallisesta teoksestaan, jossa aika kulkee kuin taaksepäin kelattava filminauha, ja jossa natsilääkäri elvyttää juutalaisia.

Teoksen synty oli luonnollisesti sattuma. 80-luvun puolivälissä Amis kirjoitteli kokeellista novellia, jossa kerronta etenee taaksepäin. Sitten hän tutustui kesämökkinaapuriinsa Robert Jay Liftoniin, psykohistorioitsijaan. Hän sai lahjaksi tämän kirjan nimeltä *The Nazi Doctors: Medical Killing and the Psychology of Genocide* (-87).

Lifton puhui Amisille kuinka natsilääkärit katsoivat edistävänsä elämää. He poistivat rodullista epäpuhtautta, he poistivat ruttoa ja yhteiskunnallista mätää ja rappiota. Lääkäreiden tuli natsivaltiossa toimia "biologisina sotilaina", jotka toimivat aktiivisesti elämän puolesta saasteen leviämistä vastaan. Näin perustettiin krematorioita "kunnioituksena elämää kohtaan."

Yritys kirjoittaa taaksepäin etenevää kerrontaa yhdistyi tarinoihin natsilääkäreiden nurinkurisesta moraalista. Kuolemanleirit muuttuvat taaksepäin kelattaessa hyväksi ja virkistäviksi paikoiksi.

Amisin romaania ei haitannut lainkaan se, että **Kurt Vonnegut** oli tehnyt jo saman *Teurastamo nr5* -teoksessaan, jossa Dresdenin pommitus on kuvattu takaisinkelauksella. Amis viittaa Vonnegutiin teoksen jälkisanoissa. Siinä lentokoneet nostivat kaupugin pysytyyn yhdessä hetkessä imemällä pommit pois raunioista sisuksiinsa ja kuljettamalla ne pois.

"I began to write. And at once I made an emboldening discovery: the arrow of time turns out to be the arrow of reason or logic, expectably enough; but it is also the arrow of morality. Set the cinema of life in reverse motion, and (for example) Hiroshima is created in a single moment; violence is benign; killing becomes healing, healing killing; the hospital is a torture chamber, the death camp a fount of life."

Oskari Rantala esittää seminaarityössään "Kansanmurha pikakelauksella Elokuvallisuus Martin Amisin romaanissa *Time's Arrow*" (2006), että romaanin takaisin päin menevä kerronta on mahdollista vain tukeutumalla elokuvista tuttuun filmin takaisinkelaukseen.

Teoksen taaksepäin kulkevaa elämää tarkkailee päähenkilö Tod T. Friendlyn tietoisuus. Aineeton kertoja ei pysty vaikuttamaan Friendlyn toimintaan, ainoastaan kommentoimaan sitä. Teoksen ironia syntyy kausaalisuhteiden nurinkuruudesta. Keskeistä on myös se, että toiminnan moraalit kääntyy myös täysin ympäri. Päähenkilö on natsilääkäri. Liftonin mukaan natsilääkärit sulkeistivat luontaiset inhimilliset tunteet pois mielestään, minkä seurauksena heidän päähänsä syntyi kaksi erillistä tietoisuutta

Myöhemmin/aiemmin Friendly matkustaa Eurooppaan, vaihtaa henkilöllisyytensä Odi-
lo Unverdorbeniksi ja päätyy työhön Auschwitzin keskitysleiriin. Kertoja riemuitsee, nyt
hänen tekonsa ovat ymmärrettäviä ja moraalisia: natsit valmistavat juutalaisia Auschwitzin
krematorioissa, lahjoittavat heille kultahampaat ja hiukset, elvyttävät heidät ja vievät kotei-
hinsa.

Sota päättyy/alkaa ja kertoja joutuu seuraamaan yhä nuorenevan Unverdorbenin elämän
viimeisiä/ensimmäisiä hetkiä. Kun isäntäruumis on nuortunut kohtuun palaamista odotta-
vaksi vauvaksi, kertoja oivaltaa toimintansa olleen nurinkurista.

Time's Arrow perustuu ns. retrogressiiviseen kerrontaan, kerrontastrategiseen häirintään,
jossa liikutaan ajassa päinvastaiseen suuntaan kuin mihin olemme tottuneet.